

9 לדצמבר 2020

לכבוד

כב' השר לענייני משאבי מים – ח"כ זאב אלקין

התייחסות לתזכיר חוק המים והביוב (תיקונים שונים), התש"ף 2020

מים לישראל אגודה שיתופית חקלאית בע"מ, המאגדת מפיקי מים עצמאים המפיקים מים לחקלאות, יחד עם צרכני המים לחקלאות ופועלת לייצגם, מתכבדת להגיש התייחסותה לתזכיר תיקון החוק שפורסם על-ידי המשרד למשאבי מים.

1. ההצעה לתיקון חוק המים מותירה את הסמכות לקבוע את תעריפים בידי מועצת רשות המים. במציאות של היום השאלה המרכזית בתחום המים היא שאלת המחיר.
2. קביעת תעריפי המים, ובמיוחד תעריפי המים לחקלאות, צריכה להעשות תוך התייחסות לעובדה שהמדובר בתשומה הכרחית ומשמעותית בגידול החקלאי, ומתן משקל ראוי להיבטים של שמירה על שטחים ירוקים, פיזור אוכלוסיה, בטחון תזונתי לאומי, שמירה על ההתיישבות החקלאית וערכיה, טיפוח סביבה, טבע ונוף.
3. היערכות לאספקת מזון תחת שינויי אקלים צפויים, שמירה על מגוון רחב של גידולים המשמשים למזון לאורך השנה, יציבות מחירים ואספקה בתקופות של קשיים בתובלה בינלאומית יכולה רק חקלאות מקומית לספק. נוסף לכל אלה גידול מקומי מפחית את התלות במדיניות היצוא של מדינות אחרות (חשיבות גאופוליטית גם בעיתות משבר).
4. נראה נכון שקביעת תעריפי המים לחקלאות, החלטה ציבורית וערכית ממדרגה ראשונה, תעשה על-ידי הדרג המתווה את המדיניות, יחד עם פיקוח וביקורת של ועדת הכספים או ועדה אחרת מועדות הכנסת, על מנת שמחירי המים לחקלאות יבטאו את המדיניות האמורה בנושאים הנ"ל.
5. משהחליטה הממשלה לפני מספר שנים על "משק מים סגור" לא נותר לאף מקבל החלטות שהוא שיקול דעת אמיתי בנוגע לקביעת התעריפים – לכל היותר רשאי קובע התעריפים להחליט על חלוקת נטל העלויות בין המגזרים השונים.
6. ההחלטה על משק מים סגור לא רק שמאפשרת למדינה להתנער מאחריותה לפיתוח משק המים הלאומי ונשיאה במימון פרויקטים בעלי חשיבות לאומית, דבר חמור בפני עצמו, אלא שהיא הביאה גם להעדר פיקוח אפקטיבי על עלויות המונופול הממשלתי – חברת מקורות, שכן "הציבור ישלם" ועלויות חברת מקורות עולות ומתנפחות.
7. כל מנגנון תיקון שיקבע מצריך לדעתנו מנגנון שלם של פיקוח על עלויות כלל מפיקי המים (בדגש על חברת מקורות), בקביעת מחירון אחיד לביצוע השקעות ופיתוח מפעלי מים למקורות ולמפיקים העצמאיים, ופיקוח משמעותי על התנהלות המונופול.

8. שני עקרונות אלה – קביעת תעריפי המים לחקלאות על-ידי דרג הרואה ומביא בחשבון את מכלול השיקולים הרלוונטים ופיקוח קפדני יותר על המונופול הממשלתי תוך עידוד התחרות ושמירה על עלויות סבירות של כלל משק המים באמצעות מחירון אחיד לכל הגורמים הפועלים במשק המים, הם החשובים ביותר לקידומו של משק המים בישראל, ככזה שמשרת את החקלאות ואת כלל האוכלוסייה בישראל.

9. לעקרונות חשובים אלו יש ביטוי כבר היום בהוראות חוק המים, אולם ההתחשבות בהם אינה מספיקה, ויש מקום להרחיבה.

10. כך בסעיף 112 לחוק המים, שמכווח קובעת מועצת רשות המים את תעריפי המים נקבע כך

מועצת הרשות הממשלתית רשאית לקבוע בכללים תעריפים לדמי מים בדרך כלל או לגבי מצאי סוגי המים באזור פלוני או לגבי סוג ספקים פלוני, ורשאית היא לדרג את דמי המים לפי מטרות המים, לפי השמושים במים, לפי עונות השנה או שעות היממה, בשים לב ליכולת התשלום של צרכני המים במטרה פלונית ולתצרוכת המים לאותה מטרה.

11. קביעה זו בחוק בנוגע לשיקולים שיש לשקול בעת קביעת התעריפים למים וחובת ההתחשבות ביכולת התשלום של צרכני המים במטרה פלונית, מופיעה בספר החוקים כבר מעת חקיקת חוק המים בשנת 1959, אולם בשנים האחרונות, ובעיקר מעת שהחליטה הממשלה על "משק מים סגור", מתעלמים קובעי התעריפים מהוראת חוק מפורשת זו.

12. תעריפי המים לחקלאות נקבעו במשך השנים על-ידי השרים, בהתייעצות עם מועצת המים – גוף שרובו הורכב מצרכני המים. בשנות ה-70 של המאה הקודמת נוספה הקביעה כי התעריפים יאושרו על-ידי ועדה משותפת לוועדת הכלכלה וועדת הכספים של הכנסת – ועדה ייעודית למים, ומאוחר יותר אושרו התעריפים על-ידי ועדת הכספים.

13. בשנת 2006 עם הקמת רשות המים, הועברה סמכות קביעת התעריפים, מהשרים הרלוונטים בפיקוח ועדות הכנסת, למועצת רשות המים, אלא שגם אז נקבע שלמשך תקופה של ארבע וחצי שנים נוספות, עד אמצע 2011, תעריפי המים לחקלאות יקבעו באישור שר החקלאות ופיתוח הכפר, שר התשתיות הלאומיות ושר האוצר.

14. המצב שבו תעריפי המים לחקלאות נקבעים על-ידי מועצה המורכבת מפקידי מדינה, כמעט רק על-ידי ביצוע תחשיב שהוא תוצאה של עלויות ההפקה, ללא התחשבות במכלול השיקולים הציבוריים הנדרשים לשם שמירה על החקלאות הינו מצב חדש ולא תקין, אשר הביא תוך חמש שנים [2011 – 2016] את תעריפי המים לחקלאות לשיאים בלתי אפשריים, אשר אין חקלאות בארץ ובעולם כולו אשר יכולה לשאת אותם, ואשר חייבו התערבות ותיקון, ועל רקע זה נולד תיקון 27 לחוק המים.

15. אלא שתיוקן 27 לחוק המים טמן בחובו התחייבות לשמירה על תעריפי מים לחקלאות למשך חמש שנים בלבד, עד שנת 2022, אשר לאחריו, יקבעו תעריפי המים על-ידי מועצת רשות המים, בהסתמך על עלויות חברת מקורות אשר אינן מפוקחות מספיק, כאמור לעיל, ולא תיוקן את המנגנון המביא לגידול בהוצאות משק המים, והעלאת התעריפים הכמעט אוטומטית של תעריפי המים לחקלאות.

16. במאמר מוסגר נציין כי הצרכנים הרגישים ביותר לתעריפי המים הם צרכני המים לחקלאות; גם לאחר ייקור תעריפי המים לבית במסגרת הרפורמה שבוצעה לפני עשר שנים, עומדים תעריפי המים לבית על שיעורים שאין למשק הביתי הממוצע קושי לשאת בו, וחשבון המים של משפחה ממוצעת הוא הנמוך מבין החשבונות השוטפים של משק הבית, כמו חשמל וארנונה.

17. לא ניתן להבטיח שמירה על עלויות סבירות ועל תעריפי מים לחקלאות אותם יכולה החקלאות לשלם ללא קידום התחרות ופיקוח משמעותי בהרבה על חברת מקורות ועלויותיה, תוך קידום האגודות העצמאיות שרובן הן התאגדויות של החקלאים עצמם, ומימון תשתית לאומית ממקור חיצוני למשק המים (הסגור).

18. הוראות לקידום התחרות במשק המים נקבעו בעת חקיקת סעיף 35 לחוק המים, אשר לפיו יש סמכות ליתן צו שירותי תשתית או צו לרכישת מים וזאת לשם קיום הפקה, הספקה או צריכה סדירות ויעילות של מים, הוזלתם, או ניצול מיטבי של תשתיות מים – אלא שבפועל נעשה שימוש מצומצם מאוד בהוראות אלו, משיקולים שונים ובעיקר על מנת להגן על חברת מקורות, ובכך נמנעה התייעלות משק המים, קידום התחרות והוזלת כלל עלויות משק המים.

19. עמדתנו בתמצית הינה שיש לערוך תיקונים בחוק המים אשר יבטיחו קביעת תעריפי מים לחקלאות על ידי דרג אשר שוקל את כל השיקולים הרלוונטים לקיומה של חקלאות בישראל, דרג אשר יש ביכולתו לגייס תקציבים, ובשיתוף עם נציגי הצרכנים ובפיקוח ועדה מועדות הכנסת.

20. על מנת להבטיח התייעלות ושמירה על עלויות סבירות במשק המים, כמו גם עידוד התחרות יש להגביר את הפיקוח על חברת מקורות, הן באמצעות קביעת מחירון אחיד לביצוע השקעות במשק המים, והן בהבטחת המשך פועלן של האגודות האזוריות שהוצאות התפעול שלהם ומימוש תכניות הפיתוח פחותות בעשרות אחוזים מחברת מקורות, באופן שיאפשר להן לקיים ולהמשיך ולפתח את מפעלי המים באזוריהן.

21. המים הם משאב לאומי במחסור והאחריות על ניהולו מוטלת על המדינה והממשלה – בכל הנוגע למים לחקלאות השאלה המרכזית אינה עלות המים, אלא היכולת לעשות במים שימוש לשם קיום החקלאות והתיישבות והעמידה ביעדים הלאומיים עליהם עמדנו בפתח מכתב זה, ומכאן גם החשיבות לסמכויותיו של שר אשר באחריותו יהיה לשמור ולקדם מטרות אלו.

מים לישראל

צרכני ומפיקי המים לחקלאות ולמרחב הכפרי

נשמח לשתף עם המשרד ברשותך פעולה בקידום כל תיקון לחוק המים והחלטות ממשלה מהותיות למשק המים, על מנת לקדם עקרונות אלו, ונשמח לתאם פגישה עם הגורמים הרלוונטיים במשרדך.

איתן ברושי - יו"ר

מים לישראל

היום: 9 בדצמבר 2020

